Készült a Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság
Bűnmegelőzési Osztályán,
a Belügyminisztérium és a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács támogatásával

Szerkesztette: Péter Katalin r. alezredes
A borítót tervezte: Vida Kornélia bűnmegelőzési asszisztens

Kiadásért felel: dr. Töreki Sándor r. dandártábornok
rendőrfőkapitány

2014.

Tartalomjegyzék

Előszó 3
I. Bevezetés 5
II. Az iskolán belüli erőszakhoz kapcsolódó jelenségek 9
III. Az iskolán belüli erőszak büntetőjogi megközelítése, a gyermekekre vonatkozó jogkövetkezmények 17
VI. Értesítési kötelezettség - Eljárás jogsértő cselekmény észlelésekor 23
V. Intézmények közötti együttműködés (jelzőrendszer) 25
VI. A gyermekvédelmi észlelő és jelzőrendszer 28
VII. A gyermekek védelmének rendszere 29
VIII. Gyermekjóléti szolgáltatás feladatai 32
IX. Iskolához is köthető erőszakos bűncselekmények 33
Testi sértés (Btk. 164. §) 33
Zsarolás (Btk. 367. §) 35
Rablás (Btk. 365. §) 37
Személyi szabadság megsértése (Btk. 194. §) 38
Kényszerítés (Btk. 195. §) 39
Garázdaság (Btk. 339. §) 40
Rongálás (Btk. 371. §) 42
Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak (Btk. 311. §) 43
Zaklatás (Btk. 222. §) 44
Közveszéllyel fenyegetés (Btk. 338. §) 45
Lopás (Btk. 370. §) 46
Kiskorú veszélyeztetése (Btk. 208. §) 47
Az úgynevezett fegyelmezési jog 48
Felhasznált szakirodalom 49

Előszó

Tisztelt Pedagógusok!

Az Önök feladata nagyon sokrétű. A nevelés, a helyes önismeret kialakítása, az önmeghatározás, az identitásképzés elősegítése, és természetesen a tanítás, oktatás. Mindez elengedhetetlenül fontos a mindennapi életben való boldoguláshoz, kiterjed a munka, a tanulás, a partnerkapcsolat területére egyaránt. Az Önök hivatása, hogy hozzásegítsék a tanulókat a valóság helyes észleléséhez, értékeléséhez, a sikeres életút eléréséhez. Fontos, hogy támogatást nyújtsanak az értékes személyiségjegyek kibontakoztatásához, hogy a nevelés folyamán alakuljon ki a gyermekben az önfegyelmezés, az önirányítás, az önállóság képessége. Tehát az Önök által végzett munka kiemelkedő fontosságú és a jövőt illetően meghatározó.

Reméljük, hogy az általunk készített rövid tájékoztató segítséget nyújt azon váratlan helyzetekben, amikor az iskolában, vagy ahhoz kapcsolódóan olyan rendkívüli esemény történik, ami mellett nem lehet elmenni szó nélkül. Nem kívánjuk teljes részletességgel elemezni valamennyit, csupán támpontot adunk ahhoz, hogy egy-egy váratlan, esetleg erőszakos esemény megvalósít-e valamilyen jogsértést, szükséges-e a rendőrséghez fordulni, vagy más pedagógiai, esetleg mediációs módszerrel kezelhető. Gyakorlati példákkal szemléltetve igyekszünk iránymutatást adni, hogy melyek azok a magatartások, amikor a pedagógusnak fel kell ismernie, hogy diákcsínnyel, vagy bűncselekménnyel áll-e szemben, és ennek megfelelően milyen utat kell, vagy lehet választani a probléma kezelésére.

Szeretnénk, ha a kiadvány akár egy-egy osztályfőnöki óra témája is lenne. Főleg olyan esetekben, amikor valamelyik ezek közül megtörténik az iskolában, és azt szeretnék elemezni, a hasonló események megelőzése érdekében. Nagyon fontos, hogy ne teljen el hosszú idő egy ilyen esetre történő szakszerű reagálásig, illetve, hogy Önök rendelkezzenek bizonyos alapismeretekkel e jogsértéseket illetően.

Emellett szeretnénk bemutatni azt is, hogy az ilyen esetekkel kapcsolatban mely szervekhez fordulhatnak segítségért és azok milyen intézkedéseket tehetnek, illetve mit jelent a gyermekek védelmét szolgáló ún. jelzőrendszer.

Szükséges, mi több, el is várható, hogy a bajban lévő gyermekek jelzéseit a pedagógusok fel tudják ismerni, jól tudják értelmezni. Segíteni kell a gyermekeket, hogy érzelmeik kifejezése, konfliktusaik ne erőszakos cselekedetekbe torkolljanak, így megelőzhető, hogy egy meggondolatlan lépéssel még nagyobb bajba kerüljenek. Fontos, hogy az iskolában meg tudják állni a helyüket, ne tegyék, de ne is tűrjék el az erőszakot, és tudják, hogy, ha ilyen helyzetbe kerülnek, bizalommal fordulhatnak tanáraikhoz.

Kérjük, hogy szükség esetén, az iskolán belül felmerült – a gyermekek bűnelkövetéssel és áldozattá válással kapcsolatos – problémáikkal, valamit az ezekre vonatkozó kérdéseikkel továbbra is forduljanak bizalommal a területileg illetékes rendőrkapitányság bűnmegelőzési előadóihoz, illetve a Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztály munkatársaihoz!

Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság

I. Bevezetés

Sajnálatos, hogy hazánk iskoláiban is megjelent az erőszak, és az agresszív cselekmények. A háttérben sokszor vélt, vagy valós sérelmek állnak, de egyre többször jelenik meg a motiválatlan erőszak is. Az oktatás-nevelés elméleti és gyakorlati szakemberei itthon és külföldön is egyre többet foglalkoznak azzal, hogy mit lehetne tenni az ilyen jelenségek elkerülése, megelőzése érdekében, hogy idejében felismerhessük az azokat kiváltó okokat.

Gyermekeink biztonsága és, hogy konfliktusaikat erőszakmentesen, konstruktív módon tudják rendezni, alapvető fontosságú. Ebben az Önök közreműködése meghatározó! A gyermek erőszakos, agresszív viselkedését minden életkorban komolyan kell venni. A szülőket és a gyerekkel egyéb kapcsolatban álló felnőtteket, noha aggodalommal tölti el az effajta viselkedés, gyakran elintézik az egészet azzal, hogy a gyerek majd úgyis kinövi. Pedig a gyermek erőszakos viselkedésére – bármely életkorban jelentkezik is – reagálni kell!

Az iskolán belüli erőszak kezelésében és megelőzésében fontos szerephez jutnak a gyermekekkel napi szinten érintkező és foglalkozó pedagógusok, hiszen ők értesülnek első kézből a gyermekekkel kapcsolatosan felmerülő konfliktusokról, problémákról. Az osztályfőnökök gyermekekkel kialakított bizalmi kapcsolata, tekintélye elősegítheti az iskolán belül előforduló erőszakkal szembeni fellépést.

A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013–2023) ide vonatkozó fejezete szerint a nevelési-oktatási intézmények dolgozói is kiemelkedő szerepet töltenek be a bűnmegelőzésben. Az óvónők, pedagógusok, gyermekvédelmi felelősök, iskolaorvosok, védőnők, szociális munkások, iskolapszichológusok nemcsak a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaiként, hanem mint a nevelés, egészség-fejlesztés és megőrzés, a bűnmegelőzési információk közvetítői vesznek is részt a prevencióban. A nevelés maga a bűnmegelőzés egyik alaptevékenysége, hiszen a biztonsággal és annak megőrzésével kapcsolatos információkat, attitűdöket,

magatartásformákat a gyermekek és fiatalok nevelése folytán lehet a leghatékonyabban elsajátíttatni. Számos bűnmegelőzési tevékenységnek (előadásokon, tréningeken, táborokban, programokon, módszerek elsajátítása) a nevelésre építve kell célba érnie felerősítve a nevelés hatását.

Ahhoz, hogy e munkánkat minél jobban végezhessük elengedhetetlen néhány alapfogalom tisztázása.

Erőszak: Az erőszak tulajdonképpen nem más, mint támadó magatartás, amely irányulhat dolog, vagy személy iránt. Az erőszakos cselekmények jogi környezettől függően büntetendő vagy nem büntetendő kategóriába esnek. Eltérő társadalmak eltérő szabályozást alkalmaznak az erőszak büntetendő és nem büntetendő formáira. A felvilágosult társadalmakban az erőszak széles körben elfogadhatatlan megnyilvánulási szintjeit indokolatlan erőszaknak, kegyetlenségnek szokták tekinteni, és azokat nyíltan elutasítják. A modern társadalmakban az erőszak alkalmazása az állam joga, amelyet rendvédelmi, illetve bírósági végrehajtói útján kizárólag törvény, vagy jogerős bírósági határozat kikényszerítése céljából alkalmazhat. Bizonyos körülmények között – törvény felhatalmazása alapján – a társadalom tagjai is alkalmazhatnak erőszakot, ilyen esetek a jogos védelem, a végszükség, és a jogos önhatalom.

Agresszivitás: a latin agressio (támadás) szóból ered az érdekérvényesítés erőszakos formája, amely nem feltétlenül büntetendő cselekmény.

Sértett: az, akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.

Áldozat: Az Egyesült Nemzetek Szervezete (a továbbiakban: ENSZ) 1985-ös deklarációja (a bűncselekmények, és a hatalommal való visszaélés áldozataival kapcsolatos igazságszolgáltatás alapelveiről) alapján áldozat alatt az *„olyan személyeket értjük, akik egyedileg vagy kollektíven sérelmet szenvedtek, beleértve a fizikai és mentális sérüléseket, érzelmi szenvedéseket, gazdasági veszteségeket, alapvető jogaik – olyan tevékenységekkel vagy mulasztással történő – lényeges*

korlátozását, amelyek sértik a tagállamok hatályos büntetőjogi normáit, értve alatta olyan normákat is, amelyek a bűnös hatalmi visszaéléseket tiltják. Áldozat alatt értendők a közvetlen áldozat családtagjai és azok a személyek is, akik sérelmet szenvedtek, mert beavatkoztak annak érdekében, hogy segítsék az áldozatot a nehéz helyzetében, vagy azért, hogy megelőzzék az áldozattá válását."

Bűncselekmény: Az a szándékosan, vagy – ha a Büntető Törvénykönyv a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli. Ez azt jelenti, hogy a bűncselekményt általában csak szándékosan lehet elkövetni, kivéve azokat az általában társadalomra különösen veszélyes cselekményeket, amelyek esetében a tényállásban a gondatlan elkövetés is megjelenik. A gondatlan elkövetés általában enyhébb megítélés alá esik, így a büntetési tétel is csekélyebb, mint a szándékos. Érdemes tudni, hogy vannak bizonyos speciális bűncselekmények, amelyek csak gondatlan bűnösséggel valósíthatóak meg, ilyen pl. a közúti baleset gondatlan okozása, de ha valaki pl. másnak a közlekedési szabályok megszegésével szándékosan okoz sérülést vagy halált, abban az estben az elkövető testi sértést vagy emberölést valósít meg.

Magánindítvány: vannak olyan bűncselekmények, melyek miatt csak akkor indul büntetőeljárás, ha a sértett – vagy az arra jogosult – kéri az eljárás megindítását, és az elkövető megbüntetését. A magánindítvány nincs formához kötve. Lényeges, hogy a magánindítványt attól a naptól számított 30 napon belül kell előterjeszteni, melyen a magánindítványra jogosult az elkövető kilétéről tudomást szerzett. Magánindítványra üldözendők pld. a könnyű testi sértés, becsületsértés, rágalmazás, zaklatás, a szexuális kényszerítés, a szexuális erőszak és a szeméremsértés alapesete, amennyiben e cselekményekkel összefüggésben más nem magánindítványra büntetendő bűncselekmény nem valósul meg, a kapcsolati erőszak, valamint a nem erőszakos vagyon elleni bűncselekmények, amennyiben azt hozzátartozó sérelmére követik el. A magánindítvánnyal kapcsolatban fontos szabály, hogy bármelyik

elkövetővel szemben előterjesztett magánindítvány valamennyi elkövetőre hatályos, valamint a magánindítvány nem vonható vissza.

Bűnmegelőzés: Bűnmegelőzés alatt minden olyan intézkedést és beavatkozást értünk, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése és az állampolgárok biztonságérzetének javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést gerjesztő okok hatásának mérséklésével vagy az áldozattá válás megelőzésével.

Mobbing: pszichológiai terror, olyan konfliktus, melynek során az egyén a szervezeten belül folyamatos, szervezett, rosszindulatú támadásoknak, zaklatásoknak, molesztálásoknak van kitéve bármely csoportosulás, vagy egyén által. A modern szakirodalom ma már elsősorban a munkahelyen megvalósuló támadásokra vonatkoztatja. Az áldozat a mobbing hatására tehetetlen és védtelen helyzetbe kerül, és amíg a támadások folytatódnak, abban is marad. A támadó cselekedetek nagyon gyakran ismétlődnek (statisztikailag hetente legalább egyszer), és hosszú perióduson át folynak le (statisztikailag: legalább hat hónapig tart).

Bullying: olyan agresszív viselkedési forma (erőszakoskodás, zaklatás, megfélemlítés), amely ismétlődő jelleggel irányul gyenge, egyedül lévő gyerekre (egyénekre, csoportokra), akinek nehézségei vannak, vagy képtelen önmaga megvédésére.

Cyberbulling: más elnevezéssel **elektronikus zaklatás,** egy új típusa az elsősorban tinédzser korúak közt tapasztalható kiközösítésnek, ami durvább csúfolódásokból, kárörvendésből és fenyegetésekből álló, az áldozathoz elektronikus úton eljutó üzenetek sorozatát jelenti, melyet egyetlen, vagy több felhasználó visz véghez. A cyberbullying elsősorban távközlési úton, többnyire az interneten éri utol áldozatát, ismétlődő, ellenséges és az áldozat személyiségfejlődésének, illetve önbecsülésének szempontjából, rendkívül káros módon fejti ki hatását.
http://hu.wikipedia.org/wiki/Cyberbullying)

II. Az iskolán belüli erőszakhoz kapcsolódó jelenségek

Az iskolán belül elkövetett erőszakos cselekmények számszerű meghatározása nagyon nehéz, hiszen a legtöbb ilyen cselekmény nem felétlenül éri el a büntetendőség szintjét, és még ha el is éri arról a hatóságok nem szereznek tudomást, így látens marad. A rendőrség által folytatott, az iskolán belüli erőszakhoz kapcsolódó büntetőeljárások száma így nem azonos az e körben valóban megtörtént esetek számával. A látenciát több tényező is befolyásolja, amelyben közrejátszik, hogy az áldozat megfélemlítettsége vagy szégyenérzete miatt nem jelzi a bántalmazást. A konfliktusok sokszor intézményen belüli fegyelmi felelősségre vonással zárulnak, de felmerülhet az esetleges bűncselekmények felismerésének hiánya is.

Az iskolán belüli erőszak meghatározása során először is szükséges leszögezni, hogy nem minden – akár diák-diák, tanár-tanár, szülő-tanár, szülő-diák, akár diák-tanár közötti – konfliktus hordoz magában erőszakot. Magyarul az erőszakos, agresszív viselkedés nem feltétlenül torkollik tényleges, a büntetőjog által is szankcionált erőszakba. A gyermekek közötti, illetve a gyermek, szülő és pedagógus közötti konfliktusok sok esetben verbális síkon maradnak. Bizonyos esetekben azonban már túllépnek egy határt, és cselekményükkel vagy a házirend szabályait sértik meg, vagy súlyosabb esetben szabálysértést, esetleg bűncselekményt valósítanak meg.

Az iskolai erőszak leggyakoribb megnyilvánulási formái lehetnek:

- a társadalmi, közösségi szabályok megszegése,
- „kiszállás” a közösségből, bandákhoz, csoportokhoz, idősebbekhez csapódás, rossz példa alapján jogsértések elkövetése,
- nyílt támadás vagy agresszió a társak ellen,

- gyengébbek megtámadása, „kipécézése”, bántalmazása, mobbing, bullying jelenségek,
- interneten, mobiltelefonon történő fenyegetés, zaklatás, megfélemlítés,
- verekedés
- testnevelés órán, vagy sportfoglalkozáson tanúsított, az adott sport szabályait lényegesen meghaladó, akár sérülést okozó szabályszegés,
- tanárok, nevelők, iskolai személyzet ellen elkövetett erőszakos, bántalmazó, tettleges vagy verbális becsületsértő cselekmények.

Az ilyen cselekmények miatti áldozattá válásra utalhatnak:

- alacsony önértékelés,
- rettegés attól, hogy nem felelnek meg az elvárásoknak,
- önmaguk hibáztatása, önagresszió,
- önbizalomhiány, annak érzése, hogy mások jobban tudják a helyzeteket felmérni, kezelni,
- nem tudnak másokkal megfelelő kapcsolatot kiépíteni, fenntartani,
- hiányos szociális készségek,
- szociális, érzelmi elszigeteltség,
- népszerűtlenség, el nem fogadottság,
- agresszív megnyilvánulások, mint önvédelmi taktika.

Az iskolai erőszak „irányai” és az azzal összefüggő egyéb jelenségek

Iskolai erőszak hallatán főleg olyan erőszakos cselekményekről van szó, amit az iskola területén, az iskolai szereplők követnek el. Figyelnünk kell azonban arra is, hogy sok olyan erőszakos szituáció alakulhat ki, amelynek oka nem az iskolában keletkezett, illetve olyan is, amelynek oka az iskolában jelentkezett, de az erőszakos cselekmény színtere nem az iskola, ám a

kiváltó ok vagy a résztvevők miatt szorosan kapcsolódik az iskolához. A leggyakoribb, hogy a diákok verekszenek, de találkozhatunk olyan esetekkel is, amikor a pedagógus válik diák vagy szülő támadásának áldozatává. Újfajta jelenségként tapasztalható, hogy a szülő az iskolában gyermekét ért vélt, vagy valós sérelem rendezése, megtorlása, gyermeke védelme érdekében fizikailag bántalmaz, megfenyeget, rendreutasít más gyereket, vagy éppenséggel két szülő az iskolában ütközik össze gyermekeik konfliktusa miatt.

Ezek alapján, az iskolához kapcsolódó erőszak irányai a következők lehetnek:

- *tanár-diák*
- *diák-diák*
- *diák-iskolai alkalmazott (nem tanár)*
- *szülő-diák*
- *szülő-tanár*
- *szülő-szülő*
- *tanár – iskolai alkalmazott*
- *szülő – iskolai alkalmazott*

Ugyancsak említést érdemel, hogy az iskolán belüli konfliktus erőszakos megoldása nem csak az oktatási intézményben történhet, hanem annak közvetlen vagy távolabbi környezetében, olykor időben is elkülönülve. Ilyen esetek pl. az iskola kapuján kívül lévő közvetlen utcai, kollégiumi, vagy távolabbi, pl. plázákban, lakóhelyen kirobbanó verekedések, bántalmazások, zaklatások, stb., vagy akár a világhálón megjelenő cselekmények. Az is tény, hogy ezen erőszakos magatartások oka sok esetben az iskolán kívül keletkezik, például a tanulók délutáni, hétvégi iskolán kívüli programjai során, de gyakori a szülök között kialakuló konfliktus a gyerekek iskolán kívüli sporttevékenysége miatt is. Ez lehet a lakókörnyezetben, a közterületen kialakuló bármilyen konfliktus az egymást ismerő diákok, vagy azok hozzátartozói között.

Ma már kiemelt figyelmet kell szentelnünk az **internet világában kialakuló jelenségeknek** is. A kilencvenes évek közepe után született fiatalok életére, szocializációjára, világképére, felfogására jelentős hatással van a modern technika és annak eszközei. Életük részévé vált az „okostelefon", az internet, a másodperceken belüli információátadás, a „személytelen önkifejezés", a „cyber élet" eluralkodása. Ezzel kapcsolatosan sokszor fel sem fogják, hogy amit közölnek vagy megmutatnak, az már nemcsak egy kis közösség, egy barát számára jelenik meg. Pillanatokon belül milliókhoz jut el visszavonhatatlanul, és a megjelenést követően ezek az „üzenetek" önálló életre kelnek, eltorzul(hat)nak. Mielőtt valaki észbe kap, máris áldozatává válhat egy netes támadásnak.

Ezért Önöknek is ismernie kell azokat a világhálóval kapcsolatos jelenségeket, amelyek kapcsolódhatnak az iskolán belüli erőszakhoz is. **Az ezzel kapcsolatos káros hatások megelőzése elképzelhetetlen és kivitelezhetetlen a szülők bevonása nélkül, ezért kérjük, hogy az alábbi ismereteket velük is osszák meg!**

A **"cyberbullying"** fogalma nemrég vált ismertté**.** Pontos jelentése, hogy az internet, mobiltelefonok és egyéb technológiák segítségével olyan szövegeket vagy képi anyagokat továbbítanak, amelyek alkalmasak arra, hogy az embert megzavarják, kínos helyzetbe hozzák, vagy rágalmakat terjesszenek róla. Lényegében a cyberbulling a **cybertérben történő zaklatás**.

Cikizések, durva bántások szempontjából legveszélyeztetettebb a 13-17 éves korosztály, hiszen többségük szinte napi rendszerességgel használja a világhálót, ezért könnyebben válnak a rosszindulatú támadások célpontjává. Egyes esetekben már a 11-12 éves gyermekek is aktív internethasználók. Ez a korosztály a társadalom online generációja. Ők nap, mint nap használják az internetet, a mobiltelefont, az azonnali üzenetküldési szolgáltatásokat, hogy a tanulmányaikhoz szükséges információkat megszerezzék, elolvassák a legfrissebb híreket, illetve szélesebb

körben kommunikáljanak kortársaikkal. Könnyen hozzá is férnek ezekhez az elektronikus kommunikációs eszközökhöz az iskolákban, otthon, ismerőseiknél, könyvtárakban, illetve Wi-Fi hozzáférést biztosító helyeken. A modern kommunikációs eszközök használata során azonban kellemetlen élmények is érhetik őket. Olyan cselekményeket követhetnek el ellenük, amelyek során visszaélnek személyes adataikkal, jogosulatlanul használhatják fel fotóikat, a személyükre vonatkozó információkat, és pletykák, rosszindulatú támadások célpontjaivá is válhatnak.

Egy felmérés (http://sg.hu/cikkek/52474/symantec-internetes-tamadas-tinedzserek-ellen) szerint, – melyet az amerikai Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács megbízásából folytatott a Harris Interactive, több mint 800 válaszadó részvételével – az említett korcsoportból tíz fiatal közül négyen azt állították, hogy a szüleik rendszerint tudják, milyen online tevékenységet folytatnak, de semmilyen szabályt sem kell betartaniuk az otthoni netezés során. A megkérdezettek több mint negyede úgy gondolta, szülei egyáltalán nem tudják, mit csinál a világhálón, ezzel szemben 31 százaléknál léteznek szabályok a web használatára vonatkozóan, bár minden negyedik talál módot arra, hogy megkerülje a szülők előírásait. Jellemző, hogy a tizenévesek életkoruk emelkedésével párhuzamosan egyre kevésbé tűrik, hogy szabályozzák online tevékenységeiket, illetve egyre kevésbé mutatnak hajlandóságot arra, hogy betartsák ezeket az előírásokat. A 13-15 évesek több mint fele, a 16-17 évesek háromnegyede rendelkezik mobiltelefonnal is, és negyedük az iskolában is használja készülékét üzenetek küldésére.

A tizenévesek nem ismernek olyan kifejezést az általuk használt szlengben, amely a "cyberbullying" megfelelője lenne, sokszor nem is igazán tudják, hogy mit jelent, így azt sem, hogy áldozatává váltak-e ilyennek. Azonban más fogalmakkal leírva a jelenséget kimutatható, hogy egy évben tízből négyen már voltak részesei (elkövetői vagy elszenvedői) cyberbullying tevékenységnek. Leggyakoribb a középiskolás korosztály, a 15-16 évesek körében a lányoknál az arány számottevőbb, mint a

fiúknál. Gyakori, hogy valaki másnak adja ki magát megtévesztés céljából, vagy valaki másról terjeszt hazugságokat, illetve amikor valaki konkrét személy nevében kommunikál másokkal e-mailben vagy messenger programokon keresztül.

Jellemző, hogy a lányokat jobban megviselik a történtek, míg a fiúk kevésbé bántódnak meg. A leggyakoribb érzelmi reakció a düh, ezt követi a megbántottság és a zavartság, de sokuk ijedtséggel reagál. Több esetben **erőszakban** csúcsosodik ki, melynek színtere nem ritkán az iskola. Sokszor a pedagógus számára érthetetlen módon, minden előzmény nélkül jelenik meg az erőszak, azonban az esetek jelentős részében van valódi ok, csak az nem látható.

Ezek megelőzése érdekében kérjék meg a szülőket, hogy otthon – de az iskolában is figyelni kell erre – állítsanak fel szabályokat az internet használatára vonatkozóan, töltsék együtt az internetezésre fordított idő egy részét, így megismerhetik, milyen weboldalakat szokott látogatni gyermekük. Ez jobban nyomon követhető, ha a számítógép a lakás egy közös használatú helyiségében található. Emellett hívják fel a szülők figyelmét, hogy beszélgessenek gyermekeikkel az internetről, érdeklődjenek kedvenc együtteseik, netes játékaik iránt, és főleg kisebb korban a közös internethasználat révén taníthatják a gyermekeket a biztonságra. Érdeklődjenek mindennapi problémáik, barátaikkal kapcsolatos sztorik iránt is, dolgozzák fel közösen a problémákat. Fontos felhívni a figyelmet arra is, hogy **óvni kell a személyes adatokat, elérhetőségeket**, mert ezek más által felhasználva céltáblájává tehetik internetes támadásoknak. Különösen a csevegő, illetve közösségi, kapcsolatépítő oldalakon (Facebook, stb.), amelyek rendkívül népszerűek a fiatalok körében, és könnyen fellelhetők a regisztrált tagok személyes adatai, telefonos és e-mail elérhetőségei, illetve feltérképezhető kapcsolati hálójuk. A

negatív tapasztalatokat érdemes megosztani a szülőkkel, illetve elmagyarázni a gyermeknek, milyen veszélyek, kellemetlenségek érhetik, és miként kerülhetik el ezeket. El kell mondani azt is, hogy a **súlyosabb cselekményeket mindenképpen jelenteni kell az internet-szolgáltatónak vagy a hatóságoknak**. Fel kell hívni a szülők figyelmét arra is, hogy védelmet nyújthatnak a szoftverekbe épített, gyermekeket védő tiltások, valamint a biztonságos internethasználatot segítő speciális programok.
(http://biztonsagosbongeszes.org/hu/nyitolap.html)

A szülőknek átadható javaslatok:

- Az internetezésnek legyenek otthoni szabályai, a szülő érdeklődjön arról, hogy a gyermeke milyen weboldalakat látogat, kikkel chat-el, ismerkedik.
- Hívják fel a gyermek figyelmét, hogy a személyes adatokat védeni kell, nem tartoznak másokra.
- Jó, ha a szülők megosztják egymással a negatív tapasztalatokat, felhívják egymás figyelmét a veszélyekre.
- Súlyosabb esetekben jelezni lehet az internetszolgáltatónak, esetleg a hatóságoknak a támadásokat, visszaéléseket (a zaklatás bűncselekmény).
- A szoftverekbe épített gyermekeket védő tiltások is hasznosak lehetnek.
- Ha a szülő azt veszi észre, hogy gyermeke viselkedése megváltozik, a korábban életvidám gyermekből búskomor, életunt nebuló lesz, és szinte már

egyetlen pozitív élményről sem számol be a sulival kapcsolatban, akkor ennek az okáról beszélni kell vele (előfordulhat, hogy zaklatás áldozata lett).

- Ajánljuk, hogy alkalmazzanak olyan szoftvert, amely alkalmas a káros tartalmak elérésének blokkolására.

III. Az iskolán belüli erőszak büntetőjogi megközelítése, a gyermekekre vonatkozó jogkövetkezmények

Az iskolában elkövetett erőszakos cselekmény egyrészt felvethet büntetőjogi felelősségre vonást, másrészt iskolán belüli felelősségre vonást, ami fegyelmi eljárás megindítását jelenti. Az erőszakos viselkedés súlyosabb megnyilvánulásait a Büntető Törvénykönyv büntetni rendeli, de az elkövetett bűncselekmények esetében a gyermekek életkora befolyásolja a büntethetőséget.

Gyermekkor

Általában elmondható, hogy – életkora alapján – bűncselekmény elkövetéséért nem büntethető az, aki a cselekmény elkövetésének napján nem töltötte be **tizennegyedik** életévét. Egyes esetekben azonban a **12. évtől** büntethető a gyermek, így emberölés, az erős felindulásban elkövetett emberölés és a testi sértés, a rablás, illetve a kifosztás igen súlyos eseteiben, ha az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges **belátással.**

A gyámhatóság (járási gyámhivatal) a gyermekjóléti szolgálat javaslatának figyelembevételével **védelembe veheti a** szabálysértési hatóság értesítése alapján a szabálysértést elkövetett fiatalkorút, a nyomozó hatóság nyomozást megtagadó határozata alapján a tizennegyedik életévét be nem töltött gyermeket, a rendőrség, az ügyészség, illetve a bíróság jelzése alapján a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt fiatalkorút.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény az alábbiakban határozza meg azokat a hatósági intézkedéseket, melyek a **gyermekvédelmi gondoskodás** körében alkalmazhatóak:

- védelembe vétel,
- családba fogadás,
- ideiglenes hatályú elhelyezés,

- tartós nevelésbe vétel,
- nevelési felügyelet elrendelése,
- utógondozás elrendelése,
- utógondozói ellátás elrendelése.

Fiatalkor

A Büntető Törvénykönyv szerint fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor **tizennegyedik** (bizonyos bűncselekmények esetében **tizenkettedik**) életévét betöltötte, de a **tizennyolcadikat** nem (magyarázatát lásd a gyermekkor résznél).

A fiatalkorúval szemben bűncselekmény elkövetése miatt alkalmazott büntetés vagy intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjék, és a társadalom hasznos tagjává váljék. Ennek hátterében az áll, hogy a fiatalkorú kritikai, erkölcsi, értelmi fejlődése még ebben az életszakaszban is kialakulóban van. A polgári jog főszabálya szerint korlátozottan cselekvőképes személynek tekintendő, aki még viszonylag csekélyebb élettapasztalattal rendelkezik, nem minden esetben képes maradéktalanul felismerni cselekménye társadalomra hátrányos következményeit.

A szankciók kiválasztása során a megtorlás helyett főként a nevelés eszközeit kell alkalmazni. Büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető, szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.

Nézzük most a fiatalkorúakkal kapcsolatban alkalmazható büntetéseket és intézkedéseket!

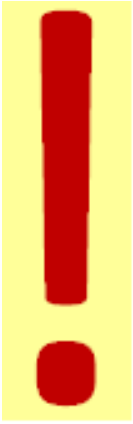

- ***Szabadságvesztés,*** *amely csak határozott ideig tarthat. Legrövidebb időtartama egy hónap. A bűncselekmény elkövetésekor tizenhatodik életévét betöltött fiatalkorúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartama életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény esetén tizenöt év, tíz évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén tíz év. Az életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény elkövetésekor tizenhatodik életévét be nem töltött fiatalkorúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartama tíz év. Ezeken az eseteken kívül a fiatalkorúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartama öt év akkor, ha a bűncselekmény öt évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő.*
- ***Elzárás***
- ***Közérdekű munka,*** *amit csak akkor lehet kiszabni, ha ítélethozatalkor a 16. életévét betöltötte.*
- ***Pénzbüntetés,*** *ha a fiatalkorúnak önálló keresete, jövedelme, illetve vagyona van. Behajthatatlansága esetén, amennyiben bizonyos feltételek lehetővé teszik közérdekű munkára, vagy szabadságvesztésre kell átváltoztatni.*
- ***Közügyektől eltiltás,*** *amit azonban csak akkor lehet alkalmazni, ha a kiszabott szabadságvesztés az egy évet meghaladja.*
- ***Próbára bocsátás.***
- ***Javítóintézeti nevelés.*** *A bíróság akkor rendeli el, ha a fiatalkorú eredményes nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges. A javítóintézeti nevelés tartama egy évtől három évig terjedhet.*
- ***Kitiltás,*** *azonban a megfelelő családi környezetben élő fiatalkorú nem tiltható ki abból a helységből, amelyben családja él.*
- ***Kiutasítás.***
- ***Járművezetéstől eltiltás.***

- ***Megrovás,*** *kényszergyógykezelés, elkobzás, vagyonelkobzás, pártfogó felügyelet.*
- *A tizenhatodik életévét betöltött fiatalkorúval szemben* ***jóvátételi munka****.*

Fiatalkorúval szemben próbára bocsátásnak bármely bűncselekmény esetén helye van. A próbaidő tartama egy évtől két évig terjedhet, melynek tartamát hónapokban és években kell meghatározni.

A felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt, a próbára bocsátott, a feltételes szabadságra bocsátott, a javítóintézetből ideiglenesen elbocsátott, és azzal, akivel szemben a vádemelést elhalasztották **pártfogó felügyelet** alatt áll.

Mint arról már szó volt, bizonyos bűncselekmények esetében az elkövető már tizenkettedik életévének betöltésétől büntethető. Ezzel kapcsolatban tudni kell, hogy a tizennegyedik életévét be nem töltött bűncselekményt elkövető fiatalkorúval szemben a bíróság elítélése esetén nem szabhat ki büntetést, kizárólag intézkedést alkalmazhat. Az előbbi felsorolásból **a tizennegyedik életévét be nem töltött fiatalkorúval szemben alkalmazható intézkedés**: a próbára bocsátás, a javítóintézeti nevelés, a megrovás, a kényszergyógykezelés, az elkobzás, – elvileg – a vagyonelkobzás és a pártfogó felügyelet.

Fontos tudni, hogy létezik az ún. **jóvátételi eljárás** (büntetőjogi mediáció), amely során a bűncselekmény sértettje és elkövetője személyes találkozó keretében beszélhetnek a történtekről, a bűncselekmény következményeiről, az okozott sérelmekről, valamint a jóvátétel lehetőségeiről. A megbeszélést egy pártatlan, rendőrségtől, ügyészségtől, bíróságtól független személy, az Igazságügyi Szolgálat közvetítője (mediátora) vezeti. A mediátor segíti a problémás helyzet rendezését, megnyugtató lezárását és a felek számára elfogadható megállapodás létrehozását, de nem nyilvánít véleményt, nem ad tanácsot a jóvátétel módjára vonatkozóan.

A mediáción való részvétel mind a sértett, mind az elkövető részéről önkéntes, a hozzájárulását bármelyik fél bármikor, indoklás nélkül visszavonhatja, vagy kérheti a közvetítői eljárás befejezését. A mediáció igénybevétele díjmentes.

Mediációra kerülhet sor a törvény szerint, ha a bűncselekmény:

- élet, testi épség és az egészség elleni (pl. testi sértés)
- emberi szabadság elleni (pl. személyi szabadság megsértése)
- az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, (pl. személyes adattal visszaélés)
- a közlekedési, (pl. közúti baleset okozása)
- a vagyon elleni, illetve a szellemi tulajdonjog elleni (pl. lopás)

A mediációnak feltétele az is, hogy az elkövető a nyomozás során a bűnösségének az elismerésére is kiterjedő beismerő vallomást tegyen, amellyel vállalja a felelősséget a bűncselekmény elkövetéséért.
Az elkövető oldaláról, ha az elkövetett cselekmény büntetési tétele három év vagy annál kevesebb és a mediáció sikeres, és annak alapján az elkövető a kárt, illetve sérelmet jóvátette akkor nem büntethető, míg ha a büntetési tétel legfeljebb 5 évig tartó szabadságvesztés, akkor a büntetése korlátlanul enyhíthető.

A **mediációt** nemcsak büntető ügyekben lehet használni, hanem más iskolai konfliktusok kezelésére is alkalmas. Az Önök munkáját is segítheti, hogy megyénkben az elmúlt években számos mediációs szakembert tudtunk képeztetni a *TÁMOP-5.6.1.C-11/2-2011-0008 számú „Az áldozattá válás megelőzését és az áldozatsegítést szolgáló Veszprém megyei komplex rendszer működtetése a társadalmi kohézió erősítésével”* című pályázatunk keretében. A Veszprém Megyei Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálata (8200 Veszprém, Kossuth u.10. III. em. Tel.:

(88)590-378 vagy (88)579-458) a képzéseket folyamatosan szervezi, olyan pedagógusok jelentkezését is várják, akik szeretnék ezt a technikát bevezetni iskolájukban. E képzésen pedagógusok olyan ismereteket szerezhetnek, amelyekkel az iskolában a gyermekek között felmerülő konfliktusokat kezelhetik, illetve a tanulók számára megmutatják, hogy milyen módon rendezhetők erőszakmentesen az egymás között felmerül nézeteltérések.

VI. Értesítési kötelezettség - Eljárás jogsértő cselekmény észlelésekor

A köznevelési törvény szerint a pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek tanulók nevelése, tanítása. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy nevelő és oktató tevékenysége keretében gondoskodjon a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról, erkölcsi védelméről, személyiségének fejlődéséről, és közreműködjön a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában, a gyermek, tanuló fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében.

Fontos kérdés annak körbejárása, hogy mit tegyen a pedagógus, ha bűncselekményt észlel? Sajnos ezt kevés egyetemen, főiskolán tanítják, így nem csoda, ha rögtön nem tudjuk, mit tehetünk, illetve milyen kötelezettségeket írnak elő a pedagógusok számára a hatályos jogszabályok.

Egy pedagógustól az nem várható el, hogy teljes összefüggésében azonosítson egy-egy bűncselekményt, vagy szabálysértést. De ez nem is a feladata. Ha az iskolán belül elkövetett vélhetően jogsértő cselekményt észlel, tegyen jelzést az intézmény vezetőjének, aki dönt arról, hogy adott esetben indít-e fegyelmi felelősségre vonást, valamint **intézményes formában jelzéssel él-e a rendőrség, vagy más, a gyermekek védelmében eljáró intézmény felé**.

Mivel az iskola hivatalos formában annak vezetője révén élhet jelzéssel, a pedagógust nem terheli plusz jelentési kötelezettség. Ezzel a tanárok az érintett gyermekkel, vagy szülővel történő konfliktust, hibáztatást, személyhez kötődő felelősségre vonást elkerülhetik, a köztük lévő bizalmi viszony nem szenved csorbát. Az iskolák igazgatói, pedagógusai minden kötelezettség nélkül felvehetik a rendőrséggel a kapcsolatot, és általános felvilágosítást, tájékoztatást kérhetnek. Azt azonban érdemes tudni, hogy – bár csak érdeklődni szerettünk volna – de a segítségkérés közben egy hivatalból üldözendő bűncselekményről tájékoztatják a rendőrséget,

akkor a hatóságnak nincs mérlegelési joga, köteles eljárni. Az iskolán belüli fegyelmi felelősségre vonás nem akadálya és nem kizárója adott esetben a büntetőjogi vagy szabálysértési eljárás elindításának.

A pedagógusra a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény nem ró feljelentési kötelezettséget a tudomására jutott bűncselekmény tekintetében, az ilyen fajta kötelezettség fennállása a törvényből és más hozzá kapcsolódó jogszabályból sem olvasható ki.

Az érem másik oldala pedig az, ha a pedagógus feladatából adódó kötelességét súlyosan megszegi és felügyeletére, gondozására bízott gyermek testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését veszélyezteti, akkor vizsgálható az ő büntetőjogi felelőssége is.

Az iskolán belüli erőszak megelőzése érdekében szükséges az oktatási intézmények és a helyi rendőrség közötti szoros együttműködés és kapcsolattartás. Jelentősége nem csak a már bekövetkezett bűncselekményeket követő rendőrségi eljárásokban rejlik, hanem a gyermekek közötti bűnelkövetés és áldozattá válás megelőzése miatt is kiemelten fontos. Az iskolák a bűnmegelőzési előadások, tájékoztatók megtartását kérhetik a rendőrségtől.

Ennek érdekében forduljanak bizalommal az illetékes rendőrkapitányság megelőzési előadójához!

Az együttműködést segíti, hogy minden általános iskolához tartozik egy „iskola rendőre", valamint sok középiskolában tevékenykedik „iskolai bűnmegelőzési tanácsadó tiszt". Ők hivatásos rendőrök, bármilyen bűncselekménnyel, szabálysértéssel kapcsolatosan kérdezhetnek tőlük, informálódhatnak és segítséget kérhetnek tőlük.

Úgy gondoljuk a pedagógusok számára hasznos foglalkozni az ún. „jelzőrendszerrel" is.

V. Intézmények közötti együttműködés (jelzőrendszer)

Mi is az a gyermekvédelmi jelzőrendszer?

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.) 2. §-a és 17. §-a részletesen meghatározzák, milyen szereplők (természetes és jogi személyek) járnak el törvényi felhatalmazásuk alapján a gyermekek védelmében. A Gyvt. 2. § (1) bekezdése a helyi önkormányzatokat, gyámhivatalokat, bíróságokat, rendőrséget, ügyészséget, pártfogó felügyelői szolgálatot nevesíti. A Gyvt. 17. § (1) bekezdésében pedig a következő felsorolás szerepel:

a) az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, így különösen a védőnői szolgálat, a háziorvos, a házi gyermekorvos,
b) a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók, így különösen a családsegítő szolgálat, a családsegítő központ,
c) a köznevelési intézmények,
d) a rendőrség,
e) az ügyészség,
f) a bíróság,
g) a pártfogó felügyelői szolgálat,
h) az áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetek,
i) a menekülteket befogadó állomás, a menekültek átmeneti szállása,
j) az egyesületek, az alapítványok és az egyházi jogi személyek,
k) a munkaügyi hatóság.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott intézmények és személyek kötelesek **a) jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgálatnál**,

b) hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a

gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén. Ilyen jelzéssel és kezdeményezéssel bármely állampolgár és a gyermekek érdekeit képviselő társadalmi szervezet is élhet.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott személyek, szolgáltatók, intézmények és hatóságok a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése és megszüntetése érdekében **kötelesek egymással együttműködni** és egymást kölcsönösen tájékoztatni.

Mit is jelent ez a gyakorlatban?

Mindenkinek, aki a gyermek életében szerepet játszik (pedagógus, orvos, védőnő stb. ld. Gyvt. 17. §.) köteles a gyermek veszélyeztetettségének gyanúja esetén jelzéssel élni a gyermekjóléti szolgálat felé. A jelzés célja, hogy felhívja a figyelmet a gyermeket érő elhanyagolásra, nem megfelelő nevelésre, bántalmazásra, vagy „csak" a gyermek magatartásában észlelt jelenségekre, melyek az előbbiekre engednek következtetni.

A megelőző intézkedések célja, hogy mérsékelje a gyermeket érő káros hatásokat, megelőzze az elhanyagolás, nem megfelelő nevelés vagy súlyosabb esetek (bántalmazás stb.) kialakulását.

Amennyiben súlyosabb, elhúzódó vagy ismétlődően felmerülő probléma vagy problémahalmaz okozza a gyermek testi, lelki, egészségi vagy szociális helyzetének elnehezülését, családjának szociális nehézségei okozzák a gondokat, szélesebb körű beavatkozás lehet szükséges. Ennek jeleit különösen láthatják a gyermekkel napi kapcsolatban álló köznevelési vagy egészségügyi dolgozók, ezért a gyermekjóléti intézmények és szolgáltatók szereplőivel való együttműködésük kiemelkedően fontos.

A jelzőrendszer tagjának felmerülő gyanúja esetén a jelzést úgy kell megszövegeznie, hogy abból a **gyanú alapja, oka kiderüljön,** de a gyermek veszélyeztetésének mértéke és súlyossága ekkor még nem minden esetben megítélhető. Azt természetesen tartalmaznia kell a jelzésnek, ha a gyermek érdekében azonnali beavatkozás szükséges.

Mivel gyakran előfordul, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai a jelzés elmulasztásakor titoktartási kötelezettségükre hivatkoznak, itt kell ismételten és nyomatékosan felhívni a figyelmet arra, hogy a **Gyvt. 17. § (2) bekezdés szerint a jelzőrendszeri tagok kötelesek jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén** a gyermekjóléti szolgálatnál, hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, súlyos elhanyagolása, más súlyos veszélyeztető ok fennállása esetén. A Gyvt. 135–136/A. §-ában foglalt rendelkezések a jelzőrendszeri tagoknak az adatkezelésre, beleértve a törvényben meghatározott szervnek, hatóságnak való továbbítást is, kifejezett felhatalmazást adnak.

Fontos, hogy köteles jelzést adni az, aki észleli a veszélyeztetettséget, ugyanis a jelzés elmulasztása munkajogi vagy akár büntetőjogi felelősségre vonást is eredményezhet.

VI. A gyermekvédelmi észlelő és jelzőrendszer működésének folyamata

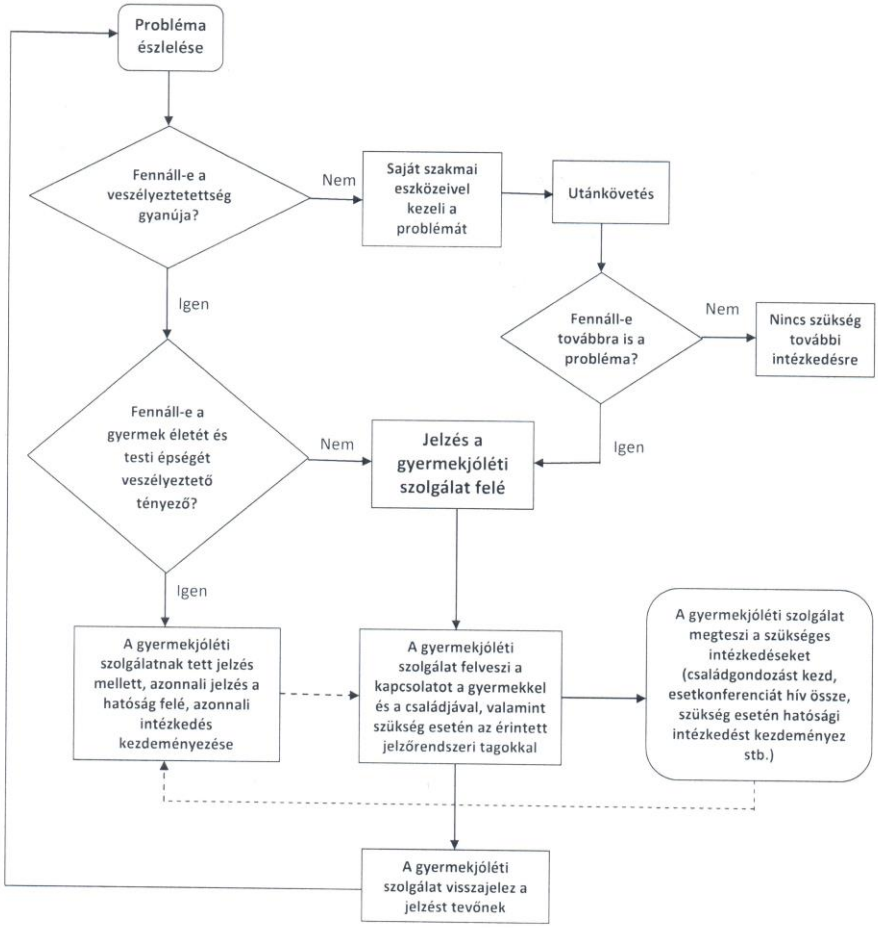

VII. A gyermekek védelmének rendszere

Megelőzés – a gyermek a családjában él

	Ellátási formák	Hatáskör
1. Pénzbeli és természetbeni ellátások	rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	települési önkormányzat jegyzője
	óvodáztatási támogatás	települési önkormányzat jegyzője
	gyermektartásdíj megelőlegezése	járási gyámhivatal
	otthonteremtési támogatás	járási gyámhivatal

	Ellátási formák	A feladat ellátását biztosítja a jogszabályban rögzítettek szerint
2. Személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások	Biztos Kezdet Gyerekház	települési önkormányzat
	gyermekjóléti szolgáltatás: • gyermekjóléti szolgálat • gyermekjóléti központ	települési önkormányzat
	gyermekek napközbeni ellátása: • bölcsőde • családi napközi • családi gyermekfelügyelet • házi gyermekfelügyelet • alternatív napközbeni ellátás	települési önkormányzat
	gyermekek átmeneti gondozása: • helyettes szülő • gyermekek átmeneti otthona • családok átmeneti otthona	települési önkormányzat

Gyermekvédelmi hatósági intézkedések	Hatáskör
Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet fennállásának megállapítása	települési önkormányzat jegyzője
Védelembe vétel	járási gyámhivatal

A gyermekek helyettesítő védelme – a gyermek kikerült a családjából

	Ellátási formák	A feladat ellátásáról gondoskodik
3. A személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekvédelmi szakellátások:	otthont nyújtó ellátás: • nevelőszülő • gyermekotthon: - gyermekotthon - lakásotthon - különleges gyermekotthon - speciális gyermekotthon	az állam – az általa kijelölt szervezet útján
	utógondozói ellátás • utógondozó otthon • külső férőhely • nevelőszülő • gyermekotthon	az állam – az általa kijelölt szervezet útján
	területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás • területi gyermekvédelmi szakszolgálat	az állam – az általa kijelölt szervezet útján

Gyermekvédelmi hatósági intézkedések	Hatáskör
családba fogadás	járási gyámhivatal
ideiglenes hatályú elhelyezés	- járási gyámhivatal - rendőrség - bíróság - idegenrendészeti hatóság - menekültügyi hatóság - ügyészség - büntetés-végrehajtási intézet parancsnoksága
nevelésbe vétel	járási gyámhivatal
nevelési felügyelet elrendelése	járási gyámhivatal
utógondozás elrendelése	járási gyámhivatal
utógondozói ellátás elrendelése	járási gyámhivatal

	A feladat ellátásáról gondoskodik
A gyermekvédelmi rendszer része a bíróság általi javítóintézeti nevelésre utalt, illetve előzetes letartóztatásba helyezett fiatalkorúak intézeti ellátása.	az állam – az általa kijelölt szervezet útján

VIII. Gyermekjóléti szolgáltatás feladatai

A gyermek érdekeit védő olyan speciális személyes szolgáltatás, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja az alábbi feladatok megvalósulását

A gyermek testi, lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítése	A gyermek veszélyeztetettségének megelőzése	A gyermek veszélyeztetettségének megszüntetése	A családjából kiemelt gyermek visszahelyezése
Gyermekjogokról tájékoztatás	Jelzőrendszer működtetése, megszervezése	Családgondozással a gyermek problémáinak rendezése, a családi működési zavarok ellensúlyozása	Családgondozás a gyermeknevelési körülmények megváltoztatása érdekében (a szakszolgálattal együtt)
Gyermek fejlődését biztosító támogatásokról tájékoztatás, és hozzájutás segítése	A veszélyeztetettséget előidéző okok feltárása, ezekre javaslat készítése	Családi konfliktusok megoldásának segítése (válás, kapcsolattartás), konfliktuskezelő szolgáltatás	Utógondozás
Tanácsadás, a hozzájutás megszervezése (óvodáztatási támogatás)	Együttműködés megszervezése	Egészségügyi, szociális ellátási, hatósági beavatkozás kezdeményezése	
Várandós anya segítése *Tájékoztatás a gyermeke felnevelését nem vállaló anyának.* *Segíti az átmeneti gondozáshoz való hozzájutásban.* *Részletes tájékoztatást ad az örökbefogadásról.*		Javaslat a gyermeknek a családból való kiemelésére, gondozási helyére, annak megváltoztatására	
Szabadidős programok szervezése			
Hivatalos ügyintézés segítése			

Ezen kívül:

A településen élő gyermekek helyzetének és veszélyeztetettségének figyelemmel kísérése
Védelembe vett gyermekek gondozási – nevelési tervének elkészítése
Oktatási-nevelési intézmények gyermekvédelmi munkáját segíti
Felkérésre vizsgálja az örökbe fogadni szándékozók körülményeit
Részt vesz a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum Munkájában
Gyermekjogi képviselőnek hely biztosítása
Gyermekek panaszainak orvoslása
Felkérésre környezettanulmányt készít
Új ellátások bevezetésének kezdeményezése
Helyettes szülői hálózat működtetése

IX. Iskolához is köthető erőszakos bűncselekmények

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban Btk.) tartalmazza azokat az erőszakos cselekményeket, amelyek bűncselekmények. Azzal kívánunk Önöknek segíteni, hogy a felismerhetőség érdekében az alábbiakban a teljesség igénye nélkül kiválasztottuk közülük azokat, amelyek előfordulhatnak az iskolában és annak környékén.

Figyeljünk oda, hogy egy diákcsínynek induló tréfa ne válhasson bűncselekménnyé!

Testi sértés (Btk. 164. §)

Aki más testi épségét vagy egészségét sérti**,** testi sértést követ el. Ha az okozott sérülés vagy betegség 8 napon belül gyógyul, könnyű, ha nyolc napon túl gyógyul, súlyos testi sértésről beszélünk. Aki a súlyos testi sértést gondatlanságból követi el, az is büntetendő, míg a könnyű testi sértés elkövetője csak magánindítvány előterjesztését követően vonható felelősségre.

A bűncselekmény megítélését súlyosbíthatja, ha a testi sértést aljas indokból vagy célból, továbbá ha védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személlyel szemben követik el, vagy az maradandó fogyatékosságot vagy súlyos egészségromlást okoz, illetőleg, ha a súlyos testi sértést különös kegyetlenséggel követi el.

Előfordul, hogy az iskolában egy-egy vita hevében a konfliktusok megoldására a gyermekek között tettlegességre kerül sor (lökdösődés, verekedés), és az egyik fél sérüléseket is szenved. De az eldurvuló játék, és egyes diákcsínyek is vezethetnek a testi sértés elkövetéséhez.

Megeshet az is, hogy hógolyózás közben a nagyobb röptáv miatt követ gyúrnak a gyerekek a hóba, vagy az iskola ablakából dobálnak kisebb írószereket, mellyel

eltalálják társukat, és könnyebb, vagy súlyos sérülést is okoznak. Az iskolán belül, vagy annak környékén a testi sértés számtalan módon megvalósulhat. A kisebb horzsolások, azaz 8 napon belül gyógyuló sérülések esetén a sértett magánindítványt terjeszthet elő, hivatalból – ha csak más súlyosabb bűncselekmény a testi sértéssel összefüggésben nem valósul meg – nem indul büntetőeljárás. Azonban, ha az okozott sérülés 8 napon túl gyógyuló – ezek például a csonttörések – akkor a súlyos testi sértés bűntettét valósítják meg, és amennyiben ez a rendőrség tudomására jut, hivatalból nyomozást kell elrendelni. Természetesen, ahogy írtuk már nemcsak szándékosan lehet 8 napon túl gyógyuló sérülést okozni, hanem gondatlanságból is. Gondoljunk csak arra, hogy egy lökdösődés során a gyermek olyan szerencsétlenül esik el, hogy eltöri az orrcsontját vagy a kezét, amelyet a törvény szintén büntetni rendel.

Fontos a testi sértés tekintetében megismerkedni a bírói gyakorlat által kialakított, úgynevezett törvényen kívüli büntethetőséget kizáró okokkal. Több ilyen is létezik, esetünkben azonban a sértett beleegyezésének van jelentősége, mégpedig a sportversenyek, a sporttevékenység valamint a testnevelés tekintetében. Mint az közismert, a sport magában hordozza a sérülés lehetőségét. Sporttevékenység közben mind gondatlanságból, mind szándékosan okozhatnak egymásnak sérülést a versenyzők. Küzdősportok pl. ökölvívás, vagy judo esetében ez egyértelmű, de pl. a labdarúgás, a kézilabda, a vízilabda és jégkorong közben is keletkeznek különféle sérülések. Főszabály szerint kimondható, hogy a legális szövetségi keretek között tartott sportversenyek, vagy iskolai sporttevékenység keretei között **gondatlanságból** okozott súlyos sérülést eredményező cselekmények nem büntethetőek, még akkor sem, ha a sérülés az adott sport szabályainak megszegésével keletkezik pl. hátulról becsúszó szerelés. A szándékosan okozott sérülések sem büntethetőek olyan sportok esetében, amelyek szintén egyesületi, szövetségi keretek között zajlanak, és a sérülés okozása a sport szabályai közé illeszkedik, mint az pl. az ökölvívás vagy a judó esetében egyértelmű.

A sportpályán okozott sérülés büntethetősége az alábbi feltételek fennállása esetén zárható ki:

1) Hivatalosan elismert sportág keretében történik a küzdelem.

2) A mindenkor hatályos játék- és versenyszabályok keretei között rendezett mérkőzés.

3) Az érintett sportág gyakorlása során tipikusan előforduló, elkerülhetetlennek tekinthető szabályszegésből adódik a sérülés.

4) A küzdelemben a sportoló **önkéntesen** vesz részt.

Bármely korosztály számára fontos annak tudatosítása, hogy alapvető az élethez és testi épséghez való joguk, és a súlyos, akár gondatlanságból okozott fizikai bántalmazás nem maradhat következmények nélkül. Segíteni kell, hogy a gyermekek ne az agresszivitást válasszák a békés megoldások helyett, és konfliktushelyzetekben a viták ne ütéssel kezdődjenek vagy záruljanak. Az egyszerű diákcsínyek is sodródhatnak testi sértés elkövetésébe, ezért a gyermekekben fejleszteni és tudatosítani kell a mások testi épségének megóvása iránti felelősségérzetet, és az egyes cselekedetek következményeinek előrelátását is.

Zsarolás (Btk. 367. §)

Aki jogtalan haszonszerzés végett mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűrjön, és ezzel kárt okoz, bűntettet követ el. Súlyosabb a megítélés, ha a zsarolást élet vagy testi épség elleni, avagy más hasonlóan súlyos fenyegetéssel követik el. A zsarolás törvényi tényállása mind a tulajdonnal való szabad rendelkezéshez, mind a cselekvés szabadságához fűződő jogot védelmezi.

Nem is gondolnánk, hogy az iskolák falain belül is milyen gyakran valósul és valósulhat meg gyermekek között a zsarolás.

A zsarolók a megfélemlítés erejét használják ki, amelynek következtében folyamatosan fenn tudják tartani áldozatuk rettegését, így tudnak értékekhez jutni.

Egy általános iskolában 13-14 éves gyerekek megfenyegették egyik társukat, hogy megverik, ha másnapra nem visz nekik 200-200 forintot. A sértett ezt félelmében megígérte, de mivel másnap nem volt nála a pénz, megverték. A gyermek könnyű sérüléseket szenvedett. Az esetről az iskolarendőrtől szerzett tudomást a rendőrség. A diákok szüleik jelenlétében tettek beismerő vallomást, de arra nem adtak magyarázatot, mire kellett volna nekik a pénz. A három elkövető egyike kitűnő tanuló.

Fontos tudni, hogy a zsarolás esetében az erőszak vagy a fenyegetés nem lehet akaratot bénító. A zsarolás esetében bár komoly fenyegetésről beszélünk, de ez nem bénítja meg az áldozat cselekvési szabadságát teljes mértékben, ezt akarat hajlító kényszernek nevezzük.

Amennyiben az elvételt „veréssel” fenyegetve követik el rablásról, amikor a „titkok kitálalásával” fenyegetnek, zsarolásról beszélünk.

Minden gyermeknek joga van a saját vagyonával önállóan rendelkezni, azt erőszakkal, vagy fenyegetéssel senkinek nincs joga elvenni, vagy mást értékei átadására kényszeríteni. Értékhatártól független az elkövetés, hiszen a bármilyen kevéske zsebpénz, vagy akár tízórai kikényszerítésével is elkövethető a zsarolás és a rablás is. Zsarolás esetében a legnagyobb problémát az jelenti, hogy egy megfélemlített gyermek a számára kilátásba helyezett hátrányok miatt nem, vagy csak nagyon nehezen mer segítségért fordulni bárkihez. Ezen a gyermekek és pedagógus között kialakult bizalmi viszony sokat segíthet. Attól nem válik egyik gyermek sem árulóvá, hogy saját érdekeit és saját értékeit védelmezi. A későbbi bűncselekmények megelőzése érdekében – mielőtt vérszemet kapnának – a zsaroló gyermekekkel szemben mindenképpen szükséges azonnal fellépni.

Rablás (Btk. 365. §)

Aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el mástól, hogy evégből valaki ellen erőszakot, illetve élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, vagy öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyez, bűntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Rablás az is, ha a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett erőszakot, avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz.

A csoportosan, azaz legalább három személy által elkövetett rablás a bűncselekmény minősített esete és súlyosabban büntetendő. Ugyancsak súlyosbító, pl., ha a rablást felfegyverkezve, fegyveresen, csoportosan követik el.
A rablás erőszakos bűncselekmény és nem egyenlő a lopással, annak ellenére, hogy a köznyelvben gyakran keverik össze a kettőt. A rablás az egyik legveszélyesebb, legdurvább bűncselekmény, mivel az elkövető az idegen dolog elvétele érdekében valaki elleni erőszakot, fenyegetést alkalmaz.

Sajnos a fiatalok sokszor nincsenek tisztában azzal, hogy ha a fent említett módon vesznek el valamit tulajdonosától, azzal milyen súlyos bűncselekményt követnek el. Ha egy diák bármely neki tetsző tárgyat, vagy készpénzt úgy vesz el társától, hogy azt bántalmazza (belerúg, pofon üti, ököllel megüti), lefogja, fenyegeti („megverlek, ha nem adod ide, megöllek”… stb.) akkor rablást követ el.

De rablás az is, ha a másik diák a dolgot maga adja át az akaratot megtörő fenyegetés hatására. A rablás egyik minősített esete, ha azt csoportosan követik el. Tegyük fel, hogy többen állják körül az áldozatot, akitől száz-kétszáz forintot kérnek. Mivel csoportosan teszik ezt és fenyegetőznek, a megszólított jogosan gondol arra, ha nem ad, akkor megverik. Ebben a helyzetben, bár a gyermekek erőszakot nem alkalmaztak az akaratot megtörő fenyegetés miatt mégis alkalmas a rablás megállapítására.

Rablás esetében a vagyonnal történő önálló rendelkezés megsértése mindig valamilyen személy elleni erőszakos magatartással párosul. Akár a zsarolásnál, a rablásnál sincs értékhatára az elkövetésnek, bármilyen kis értékű ingó dologra elkövethető. A rablás a pénz, értékszerzés olyan erőszakos formája, mely súlyos társadalomra veszélyességének köszönhetően kiemelkedik a vagyon ellen elkövetett bűncselekmények közül. A gyermekek sérelmére elkövetett rablások jó része ugyan az iskolán kívül közterületen valósul meg, de megelőzésük annál fontosabbnak bizonyul. A rablások elkövetőinek általában a gyengébb fizikumú, magányosan közlekedő, megfélemlíthető és szemmel láthatóan is nagyobb értékkel rendelkező gyermekek esnek áldozatául. A megelőzés hatékonyságát növeli, ha gyermekek értékeikkel, ékszereikkel, ruházatukkal nem keltenek feltűnést, vagyonukkal nem kérkednek, nem mutogatják azt. Fontos kiemelni, hogy a gyermekek helyes értékrend irányába terelésével az elkövetővé válást is szükséges megelőzni.

Személyi szabadság megsértése (Btk. 194. §)

Aki mást személyi szabadságától megfoszt, bűntettet követ el, súlyosabb a büntetés, pl. ha azt tizennyolcadik életévét be nem töltött, vagy védekezésre képtelen személy sérelmére, vagy ha fegyveresen, felfegyverkezve, aljas indokból vagy célból, illetve, ha a sértett sanyargatásával követik el.

Ha azt tapasztaljuk, hogy a diákok bezárnak valakit egy szekrénybe, a WC-be, öltözőbe, vagy az osztályterembe, és nyilvánvalóan az „áldozat" ennek nem örül, sőt nemtetszését fejezi ki, akkor bűncselekmény valósul meg. Ha 18. életévét be nem töltött személy sérelmére valósítják ezt meg, akkor ez még súlyosabban büntetendő. Abban az esetben, ha mit sem sejtő diák önként megy be a terembe, de onnan már diáktársai nem engedik ki, bezárják előtte az ajtót akarata ellenére, korlátozzák szabad mozgásában, szintén e bűncselekmény valósul meg.

Fontos tudni azt is, hogy a személyi szabadság megsértése mulasztással is megvalósítható. Olyan esetre kell gondolni, amikor nem az elkövető zárja rá a sértettre az ajtót, hanem az pl. valamilyen külső erő hatására becsapódik, vagy egy

harmadik személy pl. gondnok zárja be az iskolai öltöző ajtaját, abban a tudatban, hogy az már üres. A többi gyerek ezt észleli és tudja, hogy egyik társuk eközben bent van, és nem nyitják ki az ajtót, vagy nem hívják fel a gondnok figyelmét erre a tényre.

A bűncselekmény megelőzése érdekében célravezető a gyermekekkel tisztázni, hogy a személyi szabadsághoz, a mozgás és helyváltoztatás szabadságához fűződő jogát jogszerűtlenül korlátozni senkinek sem lehet. Ez főként az a bűncselekmény, amely általában diákcsínyként indul, és akár bűncselekmény elkövetéséhez vezethet.

Kényszerítés (Btk. 195. §)

Aki mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűrjön, és ezzel jelentős érdeksérelmet okoz bűntettet követ el.

A szabadság, mint alapvető emberi jog büntetőjogi védelmet igényel, ezért minden olyan magatartás, amely erőszakkal, vagy fenyegetéssel valakit cselekvési szabadságában korlátoz bűncselekménynek minősül. Az iskolában főleg az idősebb, vagy fizikai fölényben lévő, erősebb tanulók követik el a fiatalabb, gyengébb diákok sérelmére, de nem ritka a kényszerítés kollégiumi lakók körében történő megvalósulása. Ha a diákok valamilyen tevésre, nem tevésre, vagy valaminek az eltűrésére kényszerítik társukat (pl. írjon helyettük leckét, „csicskáztatják”… stb.) akkor bűncselekményt valósítanak meg. A kényszerítés és a rablás között az a lényegi különbség, hogy a kényszerítésnél nincs (anyagi értelemben) károkozás.

A kényszerítés komoly büntetéssel járó bűncselekmény, melynek megelőzésében nagy szerepet játszik, hogy a gyermekek tisztában legyenek a cselekvés szabadságának fogalmával, és tisztázni szükséges, hogy annak érdeksérelemmel járó korlátozása büntetendő. Ez is általában diákcsínyként, „diákszokásokkal” összefüggő beavatási szertartásként indul sok esetben.

Garázdaság (Btk. 339. §)

Aki olyan kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen bűncselekményt valósít meg. Például a verekedés mindenképpen kihívó és közösségellenes, illetve egyértelműen erőszakos tevékenység. Abban az esetben állapítható meg garázdaság, ha a verekedés alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen.

Nem kell tehát, hogy a riadalom ki is alakuljon másokban, a lényeg, hogy fennálljon annak a lehetősége, hogy a cselekményről többen tudomást szerezzenek. Mindenképpen megállapítható a garázdaság, ha azt mások – járókelők, szomszédok – látják, közvetlenül észlelik. Ebből következik, hogy a tornatermi öltözőben vagy az iskola épülete mögött lezajlott verekedések is alkalmasak lehetnek a garázdaság megállapítására.

Ez a bűncselekmény több mint egyszerű verekedés vagy rongálás, mivel akkor valósul meg, ha alkalmas arra, hogy másokban félelmet, riadalmat keltsen és kihívóan közösségellenes. A törvénysértés hátterében a fiatalos vérmérsékleten túl az agresszivitás és – iskolán kívül – gyakran az alkoholos befolyásoltság áll. Vannak fiatalok, akik számára hőstett a verekedés, akiknek örömet okoz, ha másokban félelmet kelthetnek. Garázdaságnak számít, ha egy szórakozóhelyen, nyilvános rendezvényen – diszkóban, bárban, presszóban, koncerten – nézeteltérés támad a fiatalok között, és az emiatt kialakuló vita során a felek egymásnak esnek, ütni, rúgni kezdik egymást. Súlyosbodik a helyzet, ha ebbe a párharcba bekapcsolódnak a két fél barátai is, és egy szép nagy tömegverekedés alakul ki. Amíg a verekedés következtében csak 8 napon belül gyógyuló sérülések keletkeznek a feleken, addig garázdaságról beszélünk, de ha valakinek 8 napon túl gyógyuló a sérülése, az már súlyos testi sértésnek minősül. Garázdaság az is, ha valaki mérgében, dühében vagy, mert rosszul szóltak hozzá, törni-zúzni kezd, összetöri a berendezést, betöri a

kirakatot, felborogatja a kukákat, vagy ok nélkül beleköt valakibe, és tettleg bántalmazva könnyebb sérülést okoz.

Azt sem árt tudni, hogy a garázdaság során elkövetett rongálással az okozott kár függvényében bűnhalmazat jön létre, és garázdaság mellett rongálás vétsége miatt is felelősségre vonják az elkövetőt. Ugyancsak bűnhalmazat jön létre, és a garázdaság mellett könnyű testi sértés vétsége is megállapítható, ha a verekedés során 8 napon belül gyógyuló sérülés keletkezik, és a sértett külön kéri az elkövető megbüntetését (magánindítványt terjeszt elő). Ha a garázdaságot csoportosan követik el, súlyosabb a megítélése, és a büntetés mértéke is nagyobb.

A garázdaság az iskola falain belül is megvalósítható, például, ha egy diák a szóváltást követően a fentebb leírt határig tettleg bántalmazza osztálytársai előtt a sértettet, és cselekménye alkalmas a többiekben megbotránkozást és riadalmat keltérére. Itt ismét fel kell hívni a figyelmet, hogy a magatartás ismérvét tartalmazza a törvény és nem az eredményét. Megvalósul tehát a garázdaság akkor is, ha a diáktól amúgy „megszokott" magatartásról van szó, amit a többiek már nem vesznek komolyan.

Az ilyen cselekményeknél az a jellemző, hogy a fiatalok baráti társaságban bátrabbnak, erősebbnek érzik magukat, és könnyen beleviszik egymást egy ilyen jellegű bűncselekmény elkövetésébe, át sem gondolva annak esetleges következményeit. Az is belátható, hogy egy ilyen cselekmény láttán az arra járó, ott tartózkodó emberek – különösen az idősebbek, gyerekek – megijednek, felháborodnak, mivel a társadalmilag elfogadott magatartásnormákat az együttélési szabályokat jelentősen sérti. A bűncselekmény elkövetése a gyermekeknek a társadalmi együttélés normáival történő megismerésével, elfogadásával, az azzal történő azonosulással elkerülhető.

Rongálás (Btk. 371. §)

Aki idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával kárt okoz, rongálást követ el. A büntetés mértéke egyfelől az okozott kár mértékétől függ, de rongálás az is, ha a szabálysértési értékhatárt meg nem haladó kárt okozó rongálást falfirka elhelyezésével követik el. A törvény alkalmazásában a **falfirka (graffiti)** a festékszóróval, filctollal, vagy bármilyen más felületképző anyaggal létrehozott képi, grafikus, vagy szöveges felületbevonat, amely nem a vagyontárgy rendeltetésszerű használatához szükséges. Súlyosabb a cselekmény megítélése, ha nagyobb az okozott kár, vagy pl., ha a rongálás tárgya kulturális javak körébe tartozó tárgy, régészeti lelőhely vagy műemlék, vallási tisztelet tárgya, illetőleg vallási szertartás végzésére szolgáló épület vagy tárgy, temetési hely, temetkezési emlékhely, illetőleg temetőben vagy temetkezési emlékhelyen a halott emlékére rendelt tárgy.

A rongálás olyan erőszakos megnyilvánulás, mely nem személy ellen, hanem idegen vagyontárgy ellen irányul. A rongálás megítélése az okozott kár mértékétől függ, tehát **e bűncselekmény megítélésénél a károsszeg meghatározó**. A tényállás alapesetét az 50.000,- Ft-ot meghaladó károkozással lehet megvalósítani (graffiti esetében nem kell meghaladnia). Az ezt meg nem haladó rongálás nem bűncselekmény, hanem tulajdon ellen elkövetett szabálysértés, melyért az elkövető szintén felelősségre vonható és kártérítésre kötelezhető. Nagyon gyakoriak az utcai rongálások, amik a falfirkák elhelyezésétől a közterületen lévő padok, szobrok, villanyoszlopok, szemetesek, telefonfülkék összekarcolásától, firkálásától, széttörésétől, a lakóházak, épületek, temetők megrongálásáig is terjedhet, de az iskola falai között is több esetben valósítanak meg a diákok rongálást.

Tudatosítsuk a gyermekekben, hogy az iskolában, illetve köztulajdonban lévő értéktárgyakat, használati tárgyakat rendeltetésszerűen kell használni, az azokban szándékosan okozott kárért büntetőjogi felelősséggel és kártérítéssel tartoznak.

Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak (Btk. 311. §)

Aki a közfeladatot ellátó személyt jogszerű eljárásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályozza, intézkedésre kényszeríti, vagy eljárása alatt, illetőleg emiatt bántalmazza, bűntettet követ el. Aki e bűncselekményt a köznevelésről szóló törvényben meghatározott közfeladatot ellátó pedagógus, vagy a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazott sérelmére követi el súlyosabban büntetendő. Sajnos az iskolán belüli gyermeki agresszió a pedagógusokat sem kerüli el. (E bűncselekménynél azonban ki kell emelni, hogy a gyermek mellett szülő, vagy hozzátartozó is bántalmazhatja vélt vagy jogos sérelmek miatt a pedagógust.)

Hétköznapi helyzetekre levetítve, ha a tanár pl. többször rászól egy, az órát folyamatosan zavaró diákra, majd elülteti, és ezért a tanuló belerúg vagy megüti a pedagógust, már megvalósul a bűncselekmény. Ha ez az iskolán kívül, pl. az utcán hazafelé történik, de az elkövető tudatában van annak, hogy a sértett közfeladatot ellátó személy, mert a törvény kimondja, hogy az is ide számít, ha a tanárt jogszerű eljárása miatt bántalmazzák, a bűncselekmény megállapításának helye van.

Ezek alapján tehát teljesen közömbös, hogy a pedagógust az iskola falain belül vagy kívül bántalmazzák.

A pedagógust, nevelőt annak minőségében bántalmazó gyermek, szülő vagy más hozzátartozó a bűncselekmény elkövetése miatt felelősséggel tartozik! Mivel a konfliktusokat erőszakkal nem lehet megoldani, próbáljuk a gyermekeket a problémáik konstruktív megoldására nevelni, melyben legyünk partnerek és segítsük őket!

Zaklatás (Btk. 222. §)

Aki abból a célból, hogy mást megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja zaklatást követ el.

Ezt a bűncselekményt az követi el, aki a sértettet rendszeresen vagy tartósan háborgatja. Ez a zavaró, zaklató cselekedet igen eltérő megjelenési formájú lehet, sokféleképpen történhet, személyesen, telefonon, e-mailben vagy igen gyakran sms-ben. A bűncselekmény feltétele, hogy rendszeresen vagy tartósan történjen a háborgatás, és a sértett ezt úgy élje meg, hogy a mindennapi életvitelébe beavatkoztak. A bűncselekmény magánindítványra üldözendő, tehát a sértettnek feljelentést kell tennie, és kérni az elkövető felkutatását és megbüntetését.

Részlet egy feljelentésből: „Feljelentést teszek HG. 8. osztályos tanuló ellen, aki velem egy iskolába jár. Az iskolai szünetekben nagyon durva szavakkal illet, a telefonomra rágalmazó facebook üzeneteket küld, édesanyámat és engem is fenyeget, azt írta, hogy a temetőbe teszlek anyáddal együtt. Az iskolában már nem tudok rendesen tanulni, mert személyesen és telefonon is állandóan zaklat, fenyeget, szidalmaz. Édesanyámmal együtt már azon gondolkodunk, hogy elköltözünk a városból."

A szomszédok hívták ki a rendőröket és a mentőt ahhoz a 15 éves lányhoz, aki egyedül tartózkodott a lakásukban, és felvágta az ereit. Elmondta, hogy az édesanyja dolgozik, ő sokat van egyedül. Az iskolában az iskolatársai csúfolják, lökdösik, bántják a folyosón minden ok nélkül. Elege van már belőlük, nem érzi az iskolában jól magát, ezért a mai napon már be sem ment, elkeseredésében meg akart halni.

Fontos, hogy feljelentést megalapozó bizonyítékokat gyűjtsük össze. Ez megtehető az üzenetek, e-mailek elmentésével, továbbá a személyes zaklatást tanúsító személyek nevének és címének rögzítésével.

Amint a bizonyítékok rendelkezésre állnak, és feljelentést teszünk, az elkövetővel szemben akár szabadságvesztés büntetés is kiszabható.

A feljelentéshez mellékelni kell a bizonyítékokat is annak érdekében, hogy a nyomozóhatóság a zaklatás alapos gyanújának fennállását megállapítsa, és elrendelje nyomozást.

Közveszéllyel fenyegetés (Btk. 338. §)

Aki a köznyugalom megzavarására alkalmas olyan valótlan tényt állít, híresztel, vagy azt a látszatot kelti, hogy közveszéllyel járó esemény bekövetkezése fenyeget, bűntettet követ el. A büntetés annál súlyosabb, minél jobban megzavarja a köznyugalmat.

Bár a bűncselekményben a kiadvány témájaként választott erőszakot első pillantásra lehet, hogy nem vesszük észre, mégis ez a cselekmény gyakorlatilag egy fenyegetés, mely tipikusan az erőszak jele, és egy egész közösséget érint. A bűncselekmény elkövetésekor egy diák lehet, hogy csak egy dolgozatot vagy számonkérést szeretne megúszni, ám ezt a körülményt a bejelentés pillanatában nem tudhatjuk.

A beérkező fenyegetéseket a rendőrség komolyan kezeli és minden esetben gondoskodnia kell a megfenyegetett intézmény kiürítéséről és azt át is kell vizsgálnia.

A bejelentés következményeként a rendőri intézkedések anyagi vonzata igen magas. Ezt bűnügyi költségként számolják fel, melyet majd az elkövetőnek kell megfizetnie. A telefonáló – aki szinte mindig az oktatási intézmény tanulója – nincs tisztában tettének következményeivel, és azzal sem, hogy milyen könnyen lebukhat.

A mai technikai eszközökkel a rendőrségre betelefonáló hívószámát azonnal kijelzi a készülék, akár még a hívószám elrejtése esetében is.

Sokan gyerekes csínynek, jó heccnek tartják az ilyen telefonhívásokat, azonban ez bűncselekménynek minősül, és komoly következményekei vannak. Az iskolában az elmaradt órákat, dolgozatokat úgyis pótolják, tehát a gyermekeknek nagyon meg kell gondolni, hogy ilyen módon halasszanak el egy órát, vagy egy dolgozatot.

Lopás (Btk. 370. §)

Bár a lopást nem említhetjük az erőszakos jellegű bűncselekmények között, mindennapi gyakoriságára tekintettel azonban érdemel néhány szót. Sajnos az iskolában, kollégiumban előfordul, hogy tanulóknak nyomtalanul eltűnnek különböző használati tárgyai, de tűnt már el osztálypénz is, és néha a tanári szoba sem jelent akadályt egy-egy tolvaj számára.

Aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, lopást követ el. Az is lopás vétség, ha a szabálysértési értékre elkövetett lopást például

a) bűnszövetségben,
b) üzletszerűen,
c) dolog elleni erőszakkal – ideértve azt is, ha a dolog eltulajdonításának megakadályozására szolgáló eszközt állagsérelem okozása nélkül eltávolítják, vagy a dolog eltulajdonításának megakadályozására alkalmatlanná teszik –,
d) zsebtolvajlás útján,
e) egy vagy több közokirat, magánokirat vagy készpénz-helyettesítő fizetési eszköz egyidejű elvételével,
f) helyiségbe vagy ehhez tartozó bekerített helyre megtévesztéssel vagy a jogosult (használó) tudta és beleegyezése nélkül bemenve,
g) hamis vagy lopott kulcs használatával,
h) lakást vagy hasonló helyiséget az elkövetővel közösen használó sérelmére,
i) erdőben jogellenes fakivágással követik el.

A büntetés mértéke függ az eltulajdonított érték nagyságától, illetve pl., ha az a rongálásnál már bemutatott tárgyak körébe tartozik. Súlyosbítja a megítélést, ha a lopást közveszély színhelyén követik el.

A lopások elkövetője általában az iskola tanulója, kevés kivétellel „idegen” elkövető is megjelenhet az oktatási intézményben, melynek ajtói sok esetben nyitva állnak. A lopás elkövetésekor az eltulajdonított tárgy értékének jelentősége van. Amennyiben valaki 50.000,- Ft feletti dolgot tulajdonít el, vagy 50.000,- Ft alatti tárgyat a fenti példákban minősített esetek valamelyikének megvalósításával szerez meg, bűncselekményt követ el. Az 50.000,- Ft alatti lopás tulajdon ellen elkövetett szabálysértést valósít meg.

A gyermekek a lopást azonban nem csak az iskolában, hanem különböző üzletekben, bevásárló központokban, boltokban is elkövethetik, ahonnan a nekik tetsző tárgyakat eltulajdonítják.

A tulajdonhoz való jogát senkinek nem lehet megsérteni, még akkor sem, ha a régen vágyott tárgyat csak ily módon szerezhetnénk meg. A gyermekek általában úgy gondolják, hogy ha ellopnak egy kisebb értékű tárgyat (tolltartót, márkás cipőt, ruhát... stb.) az még nem bűn. Ezt a téves gondolatot rögtön el kell oszlatni! A tanulók az iskolába magukkal viszik mobiltelefonjaikat, mp4 lejátszójukat, zsebpénzt, stb., melyek értéke könnyen meghaladhatja a bűncselekményi értékhatárt.

Az elkövetővé válás megelőzése mellett fontos, hogy a gyermekek figyelmét felhívjuk arra is, hogy értéktárgyaikkal ne kérkedjenek, ne hagyják őrizetlenül, azokat legalább táskájukba zárják el. Fontos tudni, hogy értesítés esetén a lopáson tetten ért elkövetővel szemben – legyen akár bűncselekmény vagy szabálysértési érték – a rendőrség azonnal eljár. Külön megjegyzést igényel, hogy a szabálysértést megvalósító, azaz az 50.000,- Ft alatti értékre elkövetett lopás esetében is lehet elzárásra ítélni egy fiatalkorút.

Kiskorú veszélyeztetése (Btk. 208. §)

A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy, aki e feladatából folyó kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi,

erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, bűntettet követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ugyanígy az a nagykorú is, – ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg – ha kiskorút bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír, vagy rábírni törekszik.

A gyermekek védelmét biztosítani hivatott bűncselekmény a kiskorú veszélyeztetése, amely első fordulatát csak olyan személy követhet el, akinek feladata a kiskorú gondozása, nevelése vagy felügyelete. Ilyen személy a pedagógus is, hiszen a köznevelési törvény szerint feladata a tanuló nevelése, tanítása és felügyelete, illetve ebből következően köteles gondoskodni a tanuló testi épségének megóvásáról, erkölcsi védelméről, személyiségének fejlődéséről. Ez természetesen azt is jelenti, hogy ő maga sem bántalmazhatja a gyermeket, illetve nem alkalmazhat olyan fegyelmező intézkedést, amely megalázó, illetve amelynek a lényege a fizikai vagy lelki erőszak. A kiskorú veszélyeztetése egy tanár esetében akkor valósulhat meg, ha a fenti kötelezettségeit súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését veszélyezteti is. Általában a bántalmazás akkor veszélyezteti a kiskorút, ha az többször, rendszeresen ismétlődik. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy egy egyszeri, de nagyon súlyos cselekmény nem valósíthat meg valamilyen bűncselekményt.

Az úgynevezett fegyelmezési jog

Már szóltunk a sértett beleegyezése kapcsán az úgynevezett törvényen kívüli büntethetőséget kizáró okokról. A gyermek neveléssel kapcsolatban érdemes említést tenni egy másik törvényen kívüli büntethetőséget kizáró okról a fegyelmezési jogról. Ez azt jelenti, hogy a szülő, illetve bizonyos körülmények között a pedagógus – kizárólag kiskorú gyermek nevelése során – megvalósíthat olyan

cselekményt, ami egyébként bűncselekmény lenne. Mind a szülőnek, mind a pedagógusnak joga van a kiskorú személyi szabadságát hosszabb-rövidebb ideig megsérteni. A szülő „szobafogságra” ítélheti a gyermeket, a pedagógus megtilthatja, hogy a tanuló a szünetben kimenjen az udvarra vagy bemenjen például a kémiaszertárba. A tanár ezt a jogot csak rövid időtartamban alkalmazhatja. A gyermeket például tanítás után nem zárhatja be, köteles őt a szülőnek átadni, illetve haza engedni. A szülő akár napokra is eltilthatja a kiskorút attól, hogy barátaival találkozzon vagy szórakozni menjen. Azonban a szülő ilyen joga sem járhat a kiskorú egészségének, szellemi, esetleg erkölcsi fejlődésének veszélyeztetésével. Ilyen lenne például, ha büntetésből nem engedné a gyermeket iskolába, ezzel ugyanis szabálysértést, súlyosabb esetben a kiskorú veszélyeztetésének bűntettét valósítaná meg.

Vitatott kérdés a kiskorú nevelési célzatú bántalmazása. A vitában való állásfoglalás nélkül a hazai bírói gyakorlat kizárólag a szülő számára ismeri el ezt a jogot. A tanár nem ütheti meg a rábízott kiskorút. A szülő is csak az úgynevezett tettleges becsületsértés keretei között gyakorolhatja a fegyelmi jogot. Ez azt jelenti, hogy a bántalmazás nem eredményez nyolc napon belül gyógyuló sérülést sem, illetve nem is lehet célja még könnyű sérülés okozása sem. A tettleges becsületsértés keretei közé valójában a másik személy testének nagyon kis erejű érintése fér bele. Amennyiben a gyermek bántalmazása akár csak könnyű sérülést eredményez, legyen ez bármilyen jelentéktelen is, a szülő testi sértés bűncselekményét valósítja meg, amelyért büntetőjogi felelősséggel tartozik.

Pl.: A Legfelsőbb Bíróság egyik határozata (BH1997. 469.) szerint a diákotthonban foglalkoztatott gyógypedagógus és a pedagógus asszisztens megvalósítja a kiskorú veszélyeztetésének többrendbeli bűntettét, ha a nevelésükre bízott gyermekekkel szemben folyamatosan fizikai bántalmazásokat, megtorló jellegű fegyelmező intézkedéseket, továbbá megalázó jellegű intézkedéseket alkalmaznak.

Felhasznált szakirodalom

- 2012. évi C. törvény, a Büntető Törvénykönyvről
- 1997. évi XXXI. törvény a Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról
- Dr. Gratzer Gábor, Dr. Szabó Henrik, Sövényházi Edit: MEGÓV-LAK, Bűnmegelőzési
  jó tanácsok fiataloknak, felnőtteknek, Budapest, Korona, 2010
- Sárkány M. Dóra r. hadnagy – Diák-„Intő” … BAZ MRFK
- Budapesti Rendőr-főkapitányság – „Ne tedd, ne tűrd” bűnmegelőzési programja

A kiadványban megjelent képek forrása: Internet
(Letöltés: 2014. augusztus 19.)

Jegyzetek